

ANTROJI DALIS

MOKSLAS, MENAS, LITERATŪRA

DRAUGAS

Saturday supplement

1988 m. lapkričio mėn. 19 d. / November 19, 1988

Nr. 227(42)

KERTINĖ PARAŠTĖ

Knyga apie lenkų likimą ir paskutinius jotvingius

Lenkijoje uždraustas „Solidarumo“ sąjūdis kasmet tebeskiria kultūrinės premijos. Viena tokių premijų atiteko Jarosław Marek Rymkiewicz už pogrindžio išleistą jo knygą *Lenkų pokalbiai 1983-čiais metais*. Už savo nepriklausomą politinę veiklą autorius buvo pašalintas iš Lenkijos Mokslo akademijos.

Knygos pavadinimas nurodo į ypatingą akimirką Lenkijos istorijoje, praėjus pusantrų metų po apsiausties stovio paskelbimo ir viename mėnesiui po popiežiaus apsilankymo savo tėvynėje. Jono Pauliaus II-jo aukojamos Mišios sutraukė šimtus tūkstančių lenkų, kurie tuomi pademonstravo savo paramą „Solidarumo“ idealams ir savo tikėjimą Lenkijos prisikėlimui.

Nagrindėdamas tą ypatingą lenkų kolektyvinės sąmonės pasireiškimą, autorius palygina savo tautiečių likimą su trijų kitų istorijos nusiaubtų tautų: su Vokiečių ordino išnaikintais jotvingiais; su šiose žemėse gyvenusiais ir nacių išnaikintais žydais; ir su šiandien priespaudoje „vegetuojančiais“ lietuviais. Jis klausia, ar Lenkija išliks, ar lenkų tauta bus palaipsniui nugramzdinta ir užmaršti? Ir jis mėgina save įsivaizduoti kaip paskutinį jotvingį, kuris staidą supranta, kad jis vienui vienas, kad niekas daugiau su juo nekalbės jo genties kalba.

Šis „paskutinio jotvingio“ motyvas užgauna ypatingą stygą Vidurio-Rytų Europos tautų vaizduotėje. Taip Justinas Marcinkevičius rašo apie tarp dviejų upės krantų stovintį paskutinį prūsą, ir apie Simono Daukanto herojiką užmojų įrodyti, kad Lietuva tebėra. Čekų rašytojas Milan Kundera pasakoja, kaip jis susivokė, kad jo tauta gali pranykti. O filmo „Vengrai“ veikėjai sapnuoja apie mišką, kuriame jie susitinka su „paskutiniuoju vengru“.

Lenkų pokalbių autorius rašo, kad popiežiui lankantis Lenkijoje, ši „politiškai bejėgė“ tauta suprato, kad ji turi „dviasiskai atgimti“, nes nuo jos priklauso šalies ateitis. Kova už nepriklausomybę igavo masinio atsivertimo ir religinio entuziazmo pobūdį. Tai stebėtinai autoriui, kuris abejoja Dievo buvimu, iškyla du prieštaringi klausimai: kaip įmanoma būti tikinčiuoju,

jei esi susipažinęs su moderniaja religijos kritika? Ir — kaip įmanoma netikėti į Dievą, jei lenkų dabartinėje padėtyje antgamtinis iškisimas istorija yra vienintelis vilties šaltinis? Autoriaus intelektualinis principumas reikalauja, kad jis abejotų; bet apsuptas savo tautiečių, kurie nenori abejonės, jis jaučia pareigą dalintis jų viltimis ir jas išreikšti — jis geidžia, kad Dievas egzistuotų, nori tikėti katalikybės doktrina, kurią jis priima bent kaip poetinį simbolį, kaip gyvųjų ir mirusiųjų bendravimo idėją.

Savo vidinius prieštaravimus Rymkiewicz mėgina suderinti, sakdamas, „Jei Dievas yra“. Jis gerai žino, kad jo požiūris labai skirtingas nuo Adomo Mickiewicziaus, kuris taip pat rašė Lenkijos agonijos laikais. Mickiewiczui Dievas ir Sėtonas, Gėris ir Blogis buvo neabejotinai tikrovės; *Lenkų pokalbių* autoriui jie tikti simboliai, abstrakčios sąvokos.

Panašiai yra ir su knygos forma. Rymkiewicz sako, kad jis norėjo parašyti epinę poemą, savo „Poną Tada“, apie tai, kaip lenkų dvasia paveikė 40 komunistinės valdžios metų. Bet šiandien, pasak jo, niekas neberašo epinių poemų ir mažai kas besidomi net ir grožine proza. Todėl jis pasirinko intelektualinio dienoraščio ir poleminių dialogų formą. Savo idėjoms reikšti jis sukūrė veikėjų vardus Pan Mareczek, kuris diskutuoja įvairias aktualias lenkų gyvenimo problemas. Viename tokių pokalbių ilgai užsienyje gyvenanti lenkė „Ponia Varle“ (Pani Zabka) pareiškia ponui Mareczekui: „Atvirai kalbant, jūsų likimas niekam nerūpi. Jūs esate vidutinio dydžio tauta, dėl kurios niekas nepaskelbs pasaulinio karo“. Į tuos žodžius, išreiškiančius pasaulio viešąją nuomonę, ponas Mareczekas atsako: „Mes nesugebame gaminti automatinų skalbimo mašinų ir magnetofonų, bet mes kuriame dvasines vertybes“.

Taip *Lenkų pokalbių* autorius išreiškia įtampą tarp širdies ir proto, idealizmo ir realizmo, kuri būdinga daugeliui lenkų intelektualų. Jų svajonė, kad dvasia yra nepaprastai galinga ir sugebės pakeisti niūrią tikrovę, knygoje virsta Lenkijos likimo metafora.

Kazio Almeno „Lietingos dienos Palangoje“

ANTANAS KLIMAS

Kazys Almenas. *Lietingos dienos Palangoje*. Detektyvinis romanas. Chicago: Ateities Literatūros Fondas, 1988. Literatūros serija Nr. 36. Detektyvinio romano serija Nr. 2. 200 psl. Kaina — 10 dol. Gaunama pas leidejus (Ateities Literatūros Fondas, 7215 South Sacramento Avenue, Chicago, IL 60629), pas platintojus ir „Drauge“.

Kai mes augome Lietuvoje, beveik visi mėgdavome pasipuošti savo „žiniomis“ apie Šerloką Holmsą ir tą nepaprastai paslaptingą Skotlandjardą. Taip mes juos — savo gimnazistų kolegas — vadino, nes retai kur Lietuvos gimnazijoje buvo dėstoma anglų kalba, ir mes neturėjome jokio supratimo, kaip iš tikrųjų tie garsieji vardai rašomi angliškai. Buvo tuomet ir vienas kitas detektyvinis-kriminalinis romanas lietuvių kalba, daugiausia verstis iš anglų bei prancūzų kalbos, bet jų buvo labai nedaug. Per tuos trumpus 22 pilnos nepriklausomybės metus mes dar nespėjome savo detektyvinio romano „pasigiminti“. Gal vienintelis tokios rūšies (= lengvo pasikaitymo, atsipūtimo, poilsio...) literatūros gamintojas buvo Justas Pilyponis su savo nuotykių romanais *Kaukolė žalsvama čemodane*, *123 oro eskadrė*, *Raudonosios komisarės meilė* ir pan. Šios Pilyponio romanas, kurių nebuvo nei mokyklinėje, nei viešosiose bibliotekose, mes — tų laikų gimnazistai — skolinavomės iš vad. spaudos kioskų, iš vienos kitos, skaitydavome juos, slėpdamiesi nuo tėvų ir mokytojų, kadangi anie, atrodo, galvodavo, kad tokie nerimti romanai gali mus „išvirkinti“.

Ir pokario Lietuvoje, kiek mums čia žinoma, tokios lengvo pasikaitymo literatūros suaugusiems kaip ir nebuvo. O ir Vakarų pasaulyje atsiradusiems mūsų rašytojams, kankinamiems prastojo rojaus nostalgijos, rūpėjo kurti tik labai rimtą literatūrą. Teisybė, vienas kitas iš šių mūsų rašytojų ir savo rimtose veiklose kartais švystelėdavo vienu kitu lengvesnio tipo epizodu, bet tai sukurti lengvesnio žanro literatūrą buvo per mažą. Taip ir nesulaukėme savos lengvesnės, bet įdomaus žanro literatūros. Ir tik dabar rašytojas Kazys Almenas ėmėsi rimto darbo tokiai literatūrai kurti.

Geriausia — be jokių abejonių — yra anglų lengvesnio žanro detektyvinė, kriminalinė literatūra. Užtenka tik paminėti tokius visame pasaulyje žinomus autorius (autoreis) kaip Agatha Christie, Dorothy Sayers, P.D. James, Josephine Bell, E.X. Ferrars, Sara Woods, John Creasy ir

t.t. ir t.t. Tarp kitko, gal įdomu bus pastebėti tai, kad iš čia mano išvardintų (o jų yra kelios dešimtys!) plačiai skaitomų anglų autorių pirmosios šešios yra moterys... Šios anglų rašytojos, ir rašytojai, per daugelį metų, per kelias generacijas, yra sukūrę išsčius tokių romanų tipus: tai nužudymas, tai pagrobimas, tai didelės vagystės, kurie paprastai vyksta arba pačiame didžiajame Londone, ar jo priemiesčiuose, ar kurioje kitoje įdomioje Anglijos, Skotijos bei Valijos dalyje. Su viena kita išimtimi šie romanai yra apie 180-200 puslapių dydžio; kitaip sakant, vieno ilgesnio vakaro maloniui pasiskaitymui.

Po šios — tegu mielasis skaitytojas man atleiddžia — gana ilgos įžangos eisime prie mūsų romano, *Lietingos dienos Palangoje*. Tai jau antrasis Kazio Almeno šio žanro romanas: pirmasis buvo *Sauja skatiku*, bet apie pastarąjį mes čia nekalbėsime.

Žiūrint iš formalaus taško, šis antrasis Almeno detektyvinis romanas yra sukonstruotas pagal klasišką tokio (ypač anglų) romano tradicijas: 200 puslapių, yra jame nužudymas, yra keli labai „tinkami“ įtariamieji, yra įvairių neaiškių aplinkybių. Pats nužudymas įvyksta užrakintame kambaryje. Beveik visi įtariamieji, atrodo, turi asmeniškų motyvų tą pilietį nužudyti; jie beveik visi turi progos tai padaryti. Aišku, visi įtariamieji galėjo lengvai pasinaudoti ir nužudymo priemone — peiliu. Taigi čia turime klasišką padėtį: visi įtariamieji turi tuos tris tokiems romanams labai charakteringus dalykus: a) motyvą, b) progą, c) priemonę (priemones) nusikaltimui įvykdyti.

Reikia pripažinti autoriaus išradimą: beveik ligi knygos pabaigos — normaliai skaitant ir per daug nesigilinant į smulkmenas — skaitytojas gali tik spėti, kas iš tikrųjų nusikaltimą (t.y., nužudymą) įvykdė. Tai jau geroji romano ypatybė, nes kitaip, jeigu tuojau galima atspėti kaltąjį/kaltąją, pasidaro nebeįdomu skaityti.

(Kai kada ir trumpoje recenzijoje duodama turinio santrauka, bet čia mes nuo to susilaikysime: tegu skaitytojai knygą patys nusiperka, perskaito — bus įdomiau).

Kaip jau anksčiau minėjome, šio lietuviško detektyvinio romano struktūra yra klasiška. O visgi, kai skaitai šį romaną, susidaro įspūdis, kad jis yra šiek tiek nuobodokas... Gal aš čia klystu, gal savo pasamoneje aš jį lyginu su anais meistriskais anglų romanais, aš iš tikrųjų pats nežinau, kaip tai konkrečiai paaiškinti. Gal pasakykime dar paprasčiau: šiam romanui kažko trūksta... Aš tik asmeniškai spėčiau, kad jam gal trūksta:

a) Gyvesnio veiksmo. Visas šio romano veiksmas, bent man taip jaučiasi, yra lyg dirbtinai sukonstruotas, lyg nerealaus...

b) Paties svarbiausio veikėjo, Kauno milicijos leitenanto Donato Vebros, charakteris neįdomus, statiskas, gal net biurokratiškas. Man atrodo, kad tokių padorių jaunų milicijos leitenantų Lietuvoje tikrai yra, bet jis „veikia“ lyg koks medinukas...

Kazys Almenas

c) Ir beveik visi kiti veikėjai romane stumdosi kaip leigėvės lėlės. Tik Palangos milicijos kapitonas Didžiulis ir kriminalinės milicijos valdininkas Kaman-tauskas yra tikrai patys įdomiausi veikėjai. Miela apie juos „nuotykius“ skaityti. Gana įdomus yra ir tik retkarčiais pasirodęs pagalbinis veikėjas „Ripka“ Saulaitis, Palangos „vaizbūnas“, kitaip sakant, juodosios rinkos pirklys — pasiuntinys.

d) Gal prie nuobodumo jausmo kiek prisideda ir pati nusikaltimo bei sekimo vietovė — Palanga. Pati vieta paprastai labai daug reikšmės neturėtų turėti, bet man, sakysime, atrodo, kad senasis Vilnius su savo senamiesčio paslaptimis, su plačiais priemiesčiais, naujaisiais rajonais, senu universitetu — būtų buvęs daug daug įdomesnė vieta...

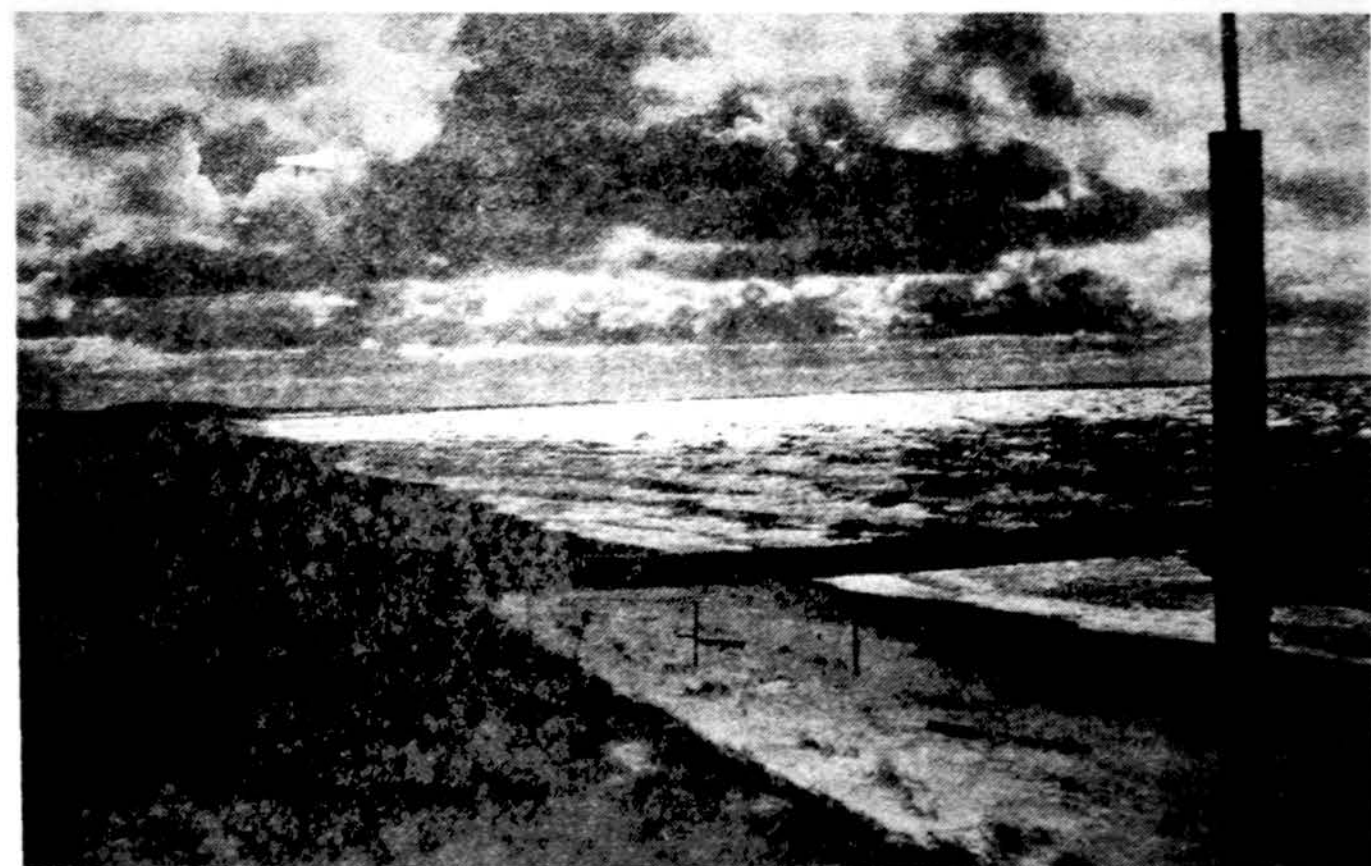
Almeno kalba yra nebloga. Čia paminėsiu tik kelias smulkme-

p.68; pažymių (= požymių), p. 72; kairiosios (= kairiosios), p. 89, ir t.t., ir t.t.

Yra likę keli neišlyginti rašybos „įvairumai“: p. 33 rašoma „ieškoti“, o p. 37: „ieškoti... ieško...“. Lietuvoje, nors buvo norima pakeisti, visgi dabar rašoma tik „ieškoti“ (nors visi lietuviai taria „ieškoti“).

Nežinia, kas tikrino šio romano skyrybą. Tai jau yra katas-trofiška! Ypač čia nemėgstami kableliai! Teisybė, dabar lietuvių bendrinės rašomosios kalbos skyryba yra šiek tiek suprastinta, kai kur net leidžiama, kaip ir anglų kalboje, autoriui kai kas pasirinkti. Tačiau vis dėlto tam tikri principai yra. Sakysime, viena iš pagrindinių lietuvių bendrinės rašomosios kalbos kablelio „pareigų“ yra visuomet, be jokių išimčių, skirti šaltiniui sakini nuo pagrindinio sakinio. Čia jau tegu niekas nesiteisina, kad, girdi, esąs analfabetes skyrybos srityje. Reikia tada pasamdyti žmogų, kuris tai supranta: te jis ji surašo kableliais! Skyrybos klaidų rasime čia beveik kiekviename puslapyje. Mes čia nurodysime tik kelias tipiškias kablelio išleidimo klaidas. P. 23: „...ir dabar svarstė ar verta į jį reaguoti“. Ir kiek žemiau tame pačiame puslapyje: „Priklausio gal nuo to ar klausit prieš pietus ar po...“ Čia prieš „ar“ būtinai reikia kablelių, nes čia „ar“ yra tikrasis jungtukas, pradedas šaltiniui sakini. P. 37: „Pats nežinojo aiškiai ko ieško“. Aišku, turi būti: „Pats nežinojo aiškiai, ko ieško“. Kaip jau minėjau anksčiau, yra daugybė tokių skyrybos klaidų.

O vis dėlto, nežiūrint viso to, kas čia buvo pasakyta, reikia ir autoriui, ir leidejus pasveikinti, kad jie šią knygą gražiai išleido. Gal tai tik pati pradžia naujo žanro mūsų rašytoje. Dieve, duok! Pagaliau reikėtų gal pridėti, kad čia mes gal be reikalo ir net nelabai tinkamas lyg ir palyginome šį vieną iš pirmųjų mūsų detektyvinių romanų su jau kelių kartų anglų rašytojų tradiciniu detektyviniu romanu. Bet mes ir neturime su kuo palyginti. Gal tik po daugelio metų, po kelių generacijų tokių romanų rašytojų galesime juos savo tarpe palyginti. Kaip ten bebūtų, Kazys Almenas visuomet bus pirmųjų tarpe!

Prie jūros. 1984.

Iš septynioliktosios metinės Lietuvių fotografijos parodos, vykusios 1988 m. spalio mėn. 21-30 d. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje.

Šiame numeryje:

Paskutiniai jotvingiai • Kazio Almeno detektyvinis romanas • Anttram kaimui ketvirtis šimtmečio • Kazio Bradūno rečitalio laukiant • A. a. Antaną Naką prisimenant • Aleksandro Radžiaus eilėraščiai • Rasos Arbaitės paroda • Booker premija • Atidaroma Alfonso Dargio paroda • Naujos knygos • Lietuviai Metropolitan opereje • Kultūrinė kronika

Sunku patikėti: jau ketvirtis šimtmečio!

Pokalbis su Antro kaimo prievaizda Algirdu Titum Antanaičiu

— Šiais metais Antras kaimas švenčia 25 metų sukaktį nuo savo įsteigimo ir Padėkos dienos savaitgalio metu stato ypatingą sukaustuvinį spektaklį. Sveikindami visus antrakaimiečius jų sidabrinio jubilėjaus proga, pokalbį su prievaizda norėtume pradėti klausimu: su kokiais jausmais pasitinkate šią sukaktį? Pasididžiavimu, nostalgija, nuovargiu, ar nujaudimu, kad dar neišsemti nei visi antrakaimiečių talentai, nei jų entuziazmas ir kad ateitis daug žada?

— Iš tikrųjų į pirmąjį klausimą Jūs jau didele dalimi atsakote daugialypiu antruoju. Kalbant vien apie sukaustuvinį spektaklį, nuo dabar iki pat jo pastatymo iš visų Jūsų išvardintų elementų dominuojantis jausmas visiems bus nuovargis... Per paskutines savaites iki velumos repetuojame po porą kartų ar daugiau, o be to kiekvienas turime ir kitokių įsipareigojimų surišusių su plakatais, garšinimais, skaidėmis, garso įrašais ir kitais darbais, jau ne kalbant apie asmeninius, šeimininius ar profesinius reikalus, kurie dėl mūsų pastatymo irgi nesumažėja... Visus kitus jausmus dabar dažnai išstumia nuolatines frustracijos, kad dalykai neina taip, kaip suplanota, kad ir vėl reikia eiti į visokių kompromisų su savimi ir dėl to nuolat erzintis ir jaudintis...

— Antras kaimas per 25 metus ne vien linksmino čikagiečius kasmetiniais spektakliais, o kitas lietuvių kolonijas — gastrolėmis, bet taip pat Poezijos dienos Chicagoje, literatūrinės vakaronės, minėjimuose yra ne kartą deklamavę, dramatiškai skaitę, perėję mūsų poetų, prozininkų, dramaturgų kūrybą. Kaip žiūrėte į šią savo darbo sritį?

— Sunku patikėti, kad jau ketvirtis šimtmečio... Per tą laiką Antras kaimas suvaidino 23 skirtingas pilno ilgio programas, surengė daugiau kaip šimtą pastatymų Chicagoje ir daugiau negu pusimtį gastrolėse. (Beje, sidabrinio jubilėjaus programa bus kartu ir dvidešimtoji mano sudaryta ir paruošta.) Pasirodymų įvairiuose renginiuose, pokyliuose, vakaronėse, mokyklose, radijo ir televizijos valandėse būtų galima mažiau, kitą tiek priskačiuoti. Dažniau-

Antro kaimo dvidešimtmečio jubilėjinės programos (1984 metais) antrosios dalies atidarymas šikagos „Anekdotas“. Prie stalo sėdi: Jūratė Jakšytė, Ramūnė Vitkienė, Elyva Shannon, Vida Gilvydienė, Indrė Toliušytė, Eglė Juodvalke ir Arvydas Vaitkus. Už jų stovi Eugenijus Butėnas.

Jonas Žukauskas, Genutis Procuta ir Marytė Utr. Sidabrinio jubilėjaus programa statoma šeštadienį, lapkričio 26 dieną, ir sekmadienį, lapkričio 27 dieną, Jaunimo centre, Chicagoje.

Nuotrauka Jono Tamulaičio

siai (įskaitant ir pilną vieno vakaro programą šių metų Poezijos dienos) viskas rišosi su humoru, bet buvo ir nehumoristinio „deklamavimo ar dramatinio skaitymo“, kurį aš pats mėgstu ne kiek mažiau. (Dėl to gi Sophie Barcus radijo programose paruošiau per šimtą literatūrinių valandelių „Autoriai ir knygos“, kuriose antrakaimiečiai irgi dažnai dalyvaudavo.) Dalis antrakaimiečių „rimtesnio“ literatūrinio skaitymo nemėgsta ir visada bando nuo jo išsisukti...

— Žvelgiant į praeitį, kokie ryškiausi prisiminimai ar epizodai iškyla kolektyvinėje atmintyje? Kokius savo darbo aspektus ir kokius sceninius pasirodymus patys pripažintumėte kaip savo didžiausius laimėjimus? Kokie yra buvę kolektyvo narių maloniausi gyvenimai? Ar yra buvę momentų, kuriuos ne taip smagu prisiminti? Krizių, iš kurių laimingai išsikopstėte?

— Kalbedamas tik už save pasakyčiau, kad (chronologine, ne kokybine tvarka) iš mano statytų programų geriausiai pavykusios buvo: 1972-ųjų (su Kryžiažodžiu, Palikimu, Raudonkepuraite, Paskutiniu posėdžiu ir Kelyje į pažadėtąją žemę), o

tada — 1982-ųjų (prasidėjusi su Hamleto monologu, perskelta su Vytautės Žilinskaitės *Lagaminu* ir su Lenkiškomis kronikomis apie galą), ar 1985-ųjų (su „Tamošium Bekepuru“ ir ilgaus „Tėvų ir vaikų“, bei „Istatymo sargyboje“ ciklais). Daug idomių aspektų visada randu ir kiekvienoje iš jubilėjinų dešimtmečio ir dvidešimtmečio programų, kurios nukentėdavo dėl bendrų repetitijų stokos, nes su iš tolimesnių vietų atvažiuojančiais vaidintojais turėdavo pakakti vienos penktadienio vakaro repetitijos, visada nusitęsiosios iki paryčių... Antra vertus, ne vienos jų nesu ištaisęs matęs iš salės paties vaidinimo metu... Man labiau patinka programos sudarinėti ar jas rašyti. Tada ir tie veikėjai, ir tos situacijos atrodo daug juokingiau.

Dažnai pats vienas balsu kvatojuos, matydamas tuos veikėjus antrakaimiečių veidais. Vaikštavau po kambarį nebegalėdamas nusėdėti, paveiktas „smogiškosios linijos“ arba nesitikėtos muzikinės frazės intermedijoje... Yra gana skaidrių momentų ir repetitijose, kada staiga viskas pradeda „klijuotis“, kada vaidintojai staiga prabyla pakankamai autentiškai vaidinamų charakterių balsais ar žodžiais, bet tie momentai būna retesni, visada

užgojami įkyriai alinančios rutinos, besijaudinimo dėl laiko stokos... dėl nepasirodantių ar vėluojančių vaidintojų... Kada matai ar jauti, jog tavo žodis jų nepasiekia ar nesukelia norimos reakcijos, bet turi viską priimti diplomatiškai, praeiti „nenu-girdes“ ar „nepastebėjęs“.

Iš tikrųjų šis klausimas daugiau ir tikėtų paskiriems kolektyvo nariams. Labai skirtingų jų atsakymų rastumėte mūsų knygoje, kurią bandėme išleisti irgi 25 metų jubilėjaus proga... Bet ji teisei tik po poros mėnesių... Apie krizes ir mažiau prisimintus momentus šiandien netikėtų sėkėti, bet manau, neabejojate, kad ir geriausioje šeimoje...

— Užsiminėte knygą, kurią sukaustėte pažymėti buvę sumanę. Gal galit smulkiau apie jos pobūdį, jos redagavimo darbą, jos bendradarbius čia papasakoti? Kur bus galima ją įsigyti?

— Tokią knygą jau seniai savo bičiulių esame raginami išleisti. Jos turinio didžiausią dalį sudarys mūsų vaidinti tekstai, kurių po keletą buvo atrinkta iš kiekvienos programos. O paskui — ištraukos iš recenzijų, o taip pat

plakatu, programų ir pačių vaidinimų nuotraukos, straipsniai ir apybraižos (Broniaus Vaskelio, Mykolo Drungos, Kazio Almeno) apie Antro kaimo atsiradimą, jo kryptis ir vietą mūsų humoristinio teatro kontekste... Tai bus gana stambi knyga, didesnio formato, 500-600 puslapių, ir vadinis *Veidai ir tekstai*. Leidžia Amerikos lietuvių bibliotekos leidykla, jau davusi Broniaus Kvickio Lietuvos bažnyčias ir nemažai kitų pavyzdžių meniškaip apipavidalintų knygų. Jie knyga ir platinas. Dabartinio metu daugiau nei pusė teksto jau yra surinkta ir laužoma. Aš pats prie šios knygos ruošiu jau praleidau beveik visus metus. Sukaktuvinio spektaklio programose žadam įdėti lankstinukus, raginančius tą knygą iš anksto užsisakyti, idant tiksliau žinotumėm, kiek jos spausdinti.

— Apibūdinkite tą jubilėjinę programą, kurią ateinančią savaitę galit matysime.

— Tos programos idėją irgi jau nešiojuos ne vienerius metus, prie jos rašymo prisidėti kalbindamas savo pažįstamus rašytojus. Rimtesnės pagalbos nesulaukdamas, susidariau ją pats, panaudodamas daug jau parašytos medžiagos. Turinį sudaro vieno dypuko gyvenimas nuo pat Vokietijos sienos peržengimo, pokarinio stovyklinio laikotarpio iki įsikūrimo pastovaus apsigyvenimo kraštuose ar net ir rytojaus dienų... Naudojau Pulgio Andriūšo, Vilius Bražviliaus, Marius Katiliskio, Antano Skėmos, Albino Valentino fejletonus, o taip pat ir naują medžiagą, parašytą Kazio Almeno, Kazimiero Barėno, Antano Gustaičio ir kitų... Pagal tai padaryti ir muzikinės intermedijos bei skaidrės, kur irgi chronologiškai atspindi apšnekamas laikotarpis, tik mūsų vyresniesiems tiesiogiai nepažįstamas... Šion tematiką rikiuojasi ir paskutinišios programos dalies šikai, nors jie jau anksčiau vaidinti ir parinkti maždaug čia populiariau „Best of Antras Kaimas“ būdu...

— Kas vaidins šiuose jubilėjinuose spektakliuose? Iš kurių aktorijų susideda dabartinis Antras kaimas?

— Dabartinę sudėtį sudaro visi pereinę metų programoje vaidinusiųjų (Eugenijus Butėnas, Vida Gilvydienė, Romas Stakauskas, Indrė Toliušytė, Edvardas Tuskenis, Alida Vitaitė), o taip pat ir Jūratė-Landfield, sugrįžusi po maždaug pusmečio atostogų. Jubilėjinėje programoje dar dalyvauja veiki visi Chicagoje ir aplinkinių senieji antrakaimiečiai (Juozas Aleksūnas, Juozas Kapačinskas, Dana Mikužienė, Jurgis Riškus, Marytė Utr, Arvydas Vaitkus, Rimas Vėžys, Jonas Žukauskas), kaip ir veteranai iš tolimesnių vietovių: Kazys Almenas ir Nerija Linkevičiūtė-Kasparienė iš Washingtono, Vaigalė Kavaliūnaitė-Duers iš Floridos, Ramūnė Vitkienė ir Nijolė Sparkytė-Dakota iš Los Angeles ir Romas Ankaitis iš San Francisco. Taip kad sudėtis didesnė, negu bet kada Antro kaimo istorijoje, įskaitant ir dešimtmečio ar dvidešimtmečio sukaustuvinis pasirodymus. Būtina paminėti, kad šviesas ir garsus tvarkys irgi veteranas, šios srities specialistas Jonas Kaunas, talkinamas mūsų dailininko Vinco Luko, kurio išpūdingus plakatus, manau, jau matėte.

Įkvėpimo vaidinti šį kartą jiems duoda ir tas faktas, kad teks vaizduoti savo tėvus ir senelius ir tokiu būdu, taip sakant, pasiūlyti iš pačių svarbiausių autoritetų...

— Kokie Antro kaimo planai ateitį — artimai ir tolimai? Gal jau kvietė į Lietuvą?

— Apie ateities planus nenorėčiau kalbėti ne vien dėl to, kad šis pašnekesys jau ir taip per daug iš-

Kazys Bradūnas Nuotrauka Jono Kuprio

Kazys Bradūno eilėraščių rinkinys „Krikšto vanduo Joninių naktį“ (Ateities literatūros fondas, 1987) buvo premijuotas Lietuvių rašytojų draugijos 1987 metų literatūros premija. Premija buvo poetui įteikta praėjusį sekmadienį, lapkričio 13 dieną, per Lietuvių fondo pokylį Chicagoje.

Kazys Bradūno paskaita ir rečitalis Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje

Lapkričio 25 dieną, penktadienį, 7.30 v.v. Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje poetas Kazys Bradūnas skaitys paskaitą „Egzilinės literatūros keliai ir aspektai.“ Vienas pagrindinių paskaitos uždavinių bus emigracinės literatūros apibūdinimas. Diktatūrų ir okupacijų sąvartose beveik kiekviena raštinga tauta turėjo ir turi savo išvyską literatūrą. Brangindami minties ir išraiškos laisvę, rašytojai būna priversti palikti tėvynę arba pačių tironų yra iš gimtinių tremiami. Pavyzdžiui, kai kupina pasaulio literatūros istorija nuo antikos iki šių dienų.

Lietuvių literatūra nuo pat savo atsiradimo pradžios yra dalimi yra išvyska. O devyniolikto amžiaus tautinio atgimimo laikais mūsų egzilinės literatūros keliai pinas ne vien tik Europoje, bet peršoka į tolimesnes Amerikas.

Šių dienų lietuvių išvyskoje bei tremtinioji literatūra yra tikras unikumas pasaulio literatūrų istorijoje, kai tėvynė visu kartu paliko du trečdaliai visos tautos rašytojų. Ir šitokia negirdėto egzodo literatūra svetimos žemės laikosi ir augina naujus autorius jau daugiau 40 metų. Tokio ilgo laikotarpio ir tokio kartų tęstinumo anksčiau nėra buvę jokioje egzilinėje literatūroje.

Kultūros istorikams kada nors bus sunkiai išaiškinamas faktas, kaip tos pačios kalbos literatūra

dešimtmečiais negalėjo būti literatūrologų tyrinėjimo objektu tėvynėje. Juk išvyskos literatūra tam tikromis kryptimis veikė net rašančius Lietuvoje. Gal bus sunku suprasti ir tai, kaip pati išvyskos literatūra svetimos žemės sugebėjo išauginti visą būrį savų literatūrologų, skiriančių mokslinį dėmesį bendro likimo kūrybiniam žodžiui.

Mūsų išvyskoji literatūra ir šiandien dar nėra nudžiūvusi šaka. Ji dar žydi ir brandina pačių tironų yra iš gimtinių tremiami. Pavyzdžiui, kai kupina pasaulio literatūros istorija nuo antikos iki šių dienų.

Rečitalis. Vis tiek giliausios išvyskosios kūrybos šakys dažniausiai rausiasi gimtinėje žemėje. Marc Chagall amžinai tapo ir piešė gimtojo Vitebsko atributika, išvys nobelininkas Czesław Miłosz savo poezijoje ir prozoje taipgi neapsieina be gimtosios Lietuvos ir Vilniaus. Ir kai visa tai pateikiama šiandieniniu braižu, yra ir nauja, ir originalu. Kazys Bradūnas savąja gimtine taipgi atkelia išvyskos situacijon ir poezijos posmos sąjungia ją su bendražmogiškais šio laiko problemomis. Šiame rečitalyje jo skaitomi eilėraščiai bus patys naujausi, niekur dar neskelbti. Tai bus ciklas, jungiantis praeitį su dabartimi. Įvairiais aspektais šie nauji Kazio Bradūno eilėraščiai bus lyg ir visos paskaitos akivaizdūs iliustracija.

Po paskaitos ir rečitalio bus vaišės.

sitės. Į Lietuvą neseniai gavom oficialų pakvietimą pasirodyti Vilniuje ir Kaune sausio ar balandžio mėnesiais. Visi norėtumėm ten važiuoti, bet dar nežinom ar techniškai tai bus įmanoma.

— Kaip galėtumėte jūsų aistringai ir gerbėjai padėti Antram kaimui gražiausiai ir prasmingiausiai atšvesti jo sidabrinį jubilėjų?

— Pirmiausia jie turėtų užpildyti visas vietas abiejuose sukaustuvinis programos pastatymuose Jaunimo centre lapkričio 26 ir 27 dieną. Juk tokia proga dar kartą pamatyti ne tik visus Antro kaimo įkūrėjus — Kazi Almeną, Rimą Vėžį ir Romą Stakauską, o taip pat ir tokių gausių veteranų būrį vargu ar kada besitaikys. Taip pat visi turėtų kaip galima greičiau užsisakyti Antro kaimo knygą *Veidai ir tekstai* ir tuo pačiu padėti mums ją išleisti. O paskui, žinoma,

Antro kaimo 25 metų sukaustuvinės programos plakate, darytame Vinco Luko, rodomas iki galo išpildęs tradicinis amerikiečių teatrų linėjimas savo kolegom „nusilaužti koją“. Priekyje sėdi Eugenijus Butėnas ir Marytė Utr. Už jų: Jūratė Jakšytė-Landfield, Rimas Vėžys, Alida Vitaitė, Romas Stakauskas, Dana Mikužienė, Edvardas Tuskenis, Jurgis Riškus, Indrė Toliušytė, Juozas Kapačinskas, Vida Gilvydienė, Juozas Aleksūnas ir Algirdas Titus Antanaitis

(prievaizda). Programoje taip pat dalyvauja: Kazys Almenas ir Nerija Linkevičiūtė-Kasparienė (abu iš Washingtono), Vaigalė Kavaliūnaitė-Duers (iš Floridos), Ramūnė Vitkienė ir Nijolė Sparkytė-Dakota (abi iš Los Angeles), Romas Ankaitis (iš San Francisco), Arvydas Vaitkus ir Jonas Žukauskas (abu iš Chicago).

Nuotrauka Algio Stasiulio

Net gyvenimo kartis neišskleidė miražų

Pora žodžių Antano Nako mirties metinėms

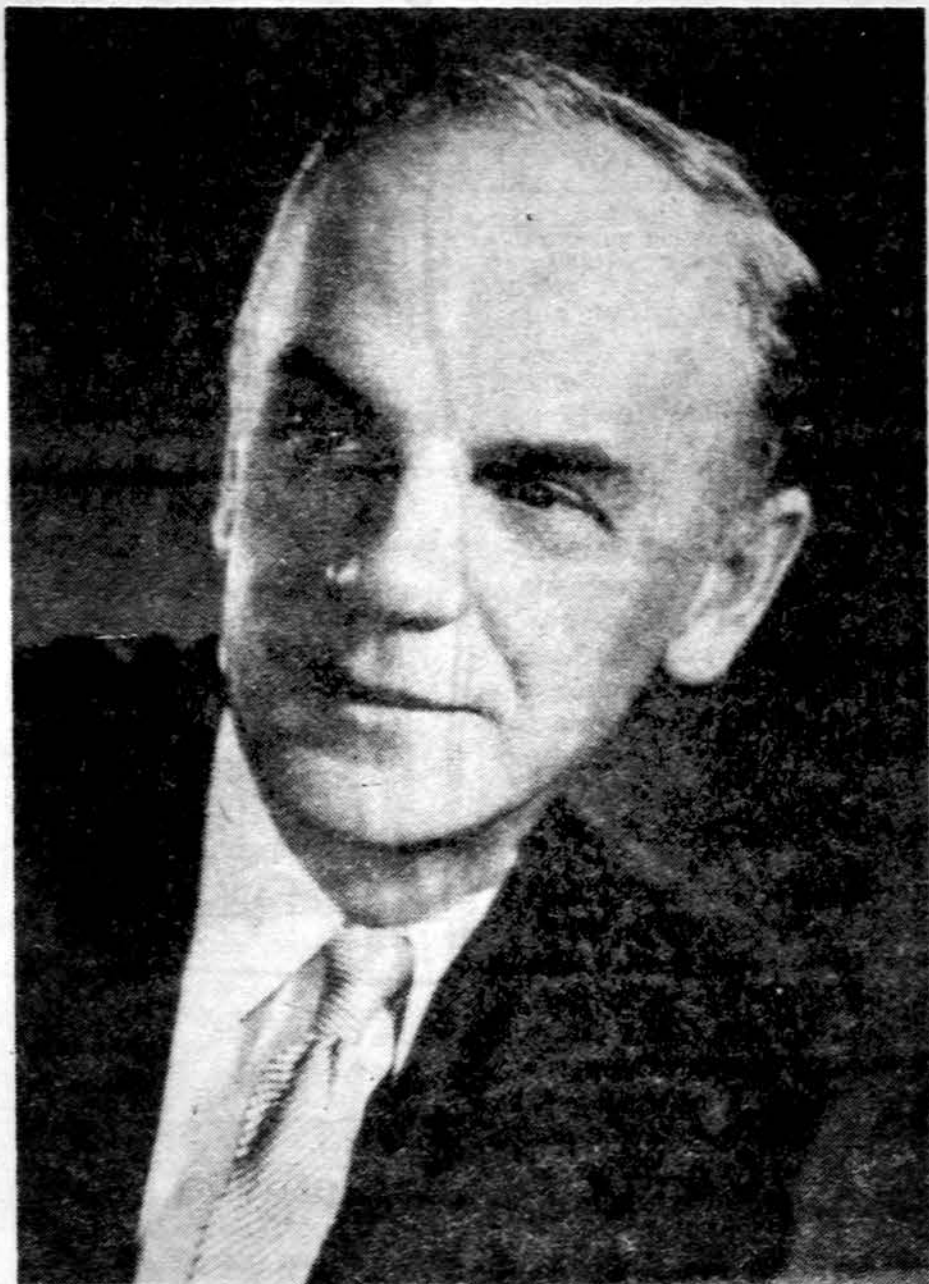
MYKOLAS DRUNGA

Tarp daugelio žymių, skiriančių vieną žmogų nuo kito, yra ir tos dvasinės jėgos, kurios kartais varo žmogų jo kelyje nuo lopšio iki grabo ir duoda visai jo gyvenimo gamai pagrindinį toną. Vieni žmonės trokšta visų pirma tarnauti Dievui. Kiti – artimui. Treti turi viziją ir nori pagal ją pakeisti pasaulį. Ketvirti siekia būti „normaliais“, kad niekas jais per daug nesistebėtų. Penkti ieško savęs. Šešti save jau surado ir nori savo radinį išskatinti. Ir taip toliau...

Kai kurie šie siekiai gali susijungti į vieną, kaip priemonę tikslui ar du vienas kitam nepriestarausiantys tikslai. Štai Dievui tarnauti galima per tarnybą artimui. Tačiau didesnės tikimybės, kad jie susikryžiuotų. Kas nori pakeisti pasaulį, negali tikėtis gyventi normaliai – taip „kaip visi“. Kas ieško visų pirma savęs, turi laikinai atidėti tarnybą Dievui. O kas trokšta užvis labiausiai „išsisakyti“ – dažniausiai turi užmiršti... pinigą. Šio tikslo dar nemėjom, nes daugumai jis tėra priemonė kitam. Tačiau yra, be abejo, ir tokių žmonių, kurie siekia pinigų tik dėl pinigų. Jų galima rasti kad ir investicijų firmose arba kalėjimuose...

Tačiau ne apie juos norėjome šį kartą pakalbėti. Mūsų dėmesys šiandien tiems, kuriems pirmą pirmiausia rūpi – išreikšti save. Vienas tokių buvo a.a. Antanas Nakas. Lapkričio 20 dieną sueis dešimtosios jo mirties metinės. Meskime nors trumpą žvilgsnį į žmogų, kuris visą gyvenimą troško... išsisakyti. Tą savo troškimą jis pats vieną kartą pavaizdavo vandens metafora: „Menininko nerami dvasia – taip, kaip bėgantis vanduo... To bėgančio vandens nepaslepsi, nenusausinsi, neužvenksi. Žiūrėk, jis prasigraūžia, prasiveržia, ištryksta, kaip geizeris ar fontanas visomis vaivorykštės spalvomis“.

Bėgantis vanduo Antano Nako būtyje buvo toks stiprus, kad jis vienoje vagoje neišsitemko – skilo į dvi, į muziką ir daile. Ir kaip Rannito Čiurlionis, jis siekė dailes ir muzikos jungties, siekė, kad, jo paties žodžiais tariant, „muzikos garsai sustingtų drobėje“. Žinoma, kas bus skaitęs Juozo Pivoriūno aštrią, visapusišką, niekieno dar neatremtą Rannito sukurto mitinio Čiurlionio kritiką (*Metmenys* Nr. 5 ir 6), vargu ar patikės, kad toks dalykas – sustingdyti muziką drobėje – išvis būtų įmanomas. Pats Nakas šiuo atžvilgiu samprotavo ganėtinai blaiviai: „Mano

Antanas Nakas (1904-1978)

manymu, tapyba ir muzika yra du labai artimi menai, tik išraiškos priemonės skiriasi. Geras paveikslas ta prasme yra sustingusių muzikos garsų iliuzija (m.p.). Tačiau iliuzijų Nakas nenuvertino. Priešingai, jis suprato, kad jos yra menininkų tikrovė. Bent kai kurių. Bent –

jo paties. „Klausausi muzikos ir noriu, kad jos garsai sustingtų drobėje. Vėjusio miražo, kurio pavyti negaliu...“

Žinoma, menininkas galų gale yra vertinamas ne pagal tai, ko jis siekė, bet pagal tai, ką jis pasiekė. Gausi Antano Nako tapyba (aliejum, akrilika, akvarele,

pastele, mišria technika) lig šiol dar pakankamai neaptarta, neišryškinta, nors po vienos jo individualios parodos Čiurlionio galerijoje Dana Švedienė lygiai prieš 20 metų *Drauge* parase gana įžvalgią recenziją. Dailininkas tokių parodų yra turėjęs net keturias, taip pat dalyvavo daugelyje grupinių parodų. Muzikos paliko daug religinių bei pasaulietinių dainų chorui ar solo balsui, taip pat į magnetofono juosteles įrašytų fortepijoninių improvizacijų. Visas Antano Nako kūrybinis palikimas tebe laukia nuodugnėsio įvertinimo.

O tik į kūrybą Antano Nako gyvenimas ir tebuvo nukreiptas. Augęs vargonininkų šeimoje, muzikos mokėsi iš mažens, o paskui jau suaugusio amžiaus sulaukęs baigė Kauno konservatoriją (1940 m.) ir vėliau, tremtyje atsidūręs, tobulinosi Salzburgo garsiajame Mozarteume. Lygia greta vaikystėje piešė ir tapė, bet rimtai į dailės studijas (Chicago Meno institute bei privačiai) iniko tik po to, kai buvo tapęs užbaigtu muziku. Ir lyg to dar ne užtektu, jaunystėje spėjo baigti Vytauto Didžiojo universitetą teise ir nuo 1927 iki 1940 metų išdirbo juristo profesijoje! Tais pat metais perėmė Kauno Muzikos kursų vadovavimą ir 1943 metais jau buvo besirengęs persikelti kaip dėstytojas į konservatoriją, kai vokiečiai visas Lietuvos aukštąsias mokyklas uždarė. Nuo to laiko (išskyrus dvejus fizinio darbo metus Chicagoje) pasivertė „laisvo menininko“ gyvenimui vargonininkaudamas, koncertuodamas kaip akompaniatorius ir kamerinis pianistas, muzikos mokydamas jaunimą, komponuodamas ir – tapydamas. O laisvo menininko gyvenimo, ypač tremties sąlygomis, dvi pusės, kaip žinom, vadinas: materialinis nepritekėjimas ir dvasinė pilnatvė. Tos dvasinės pilnatvės Antanas Nakas turėjo tiek, kad vos spėdavo ją visą garsais ir spalvo-

mis išskatinti:

„Gamta ir muzika yra neišsamiama mano kūrybos šaltinis. Aš stebiu plaukiančius debesis, kuriuose matau judančias, fantastiškas formas, figūras, pilis, miestus, besišypsančius, verkiančius, kenciančius žmones, tapau išgalvotus medžius ir gėles, kurių gamtoje nėra, bet kurie gal pralinko pro pasaulio Sūtverėjo samonę, kada jis kūrė pasaulį. Stebiu miško tankmėje tekančią upę arba balą, kurioje knibžda milijardai gyvybių ir guli paskendę medžiai, kaip paskendusios katedros griaučiai. Suradęs vandens šaltinį, pasisėmęs rankas vandens, kuris, tekėdamas per rankos riešus, greit išnyksta, kaip išnyksta ir formos debesyse. Klausausi muzikos ir noriu, kad jos garsai sustingtų drobėje. Vėjusio miražo, kurio pavyti negaliu...“

Antanas Nakas nenustojo vijesis miražo net ir tada, kai 1976 m. gruodžio 12 d. jį ištiko gyvenimo sunkiausias smūgis – netikėta mirtis jauno, vienturčio sūnaus Vytauto, jo ir žmonos Onos Kasakaitės didžiulėje meilėje išauginto ir į muziką išleisto. Priešingai, fizinei sveikatai silpstant, jo dvasinis kūrybinis credo gal kaip tik tada pasiekė savo įžvalgos zenitą:

„Turbūt dėl to kūrėjo nenugąsdina kliūtys, pikta kritika, ribotumai, kuriuos uždeda gyvenimas ir nedėkinga, slepianti aplinka. Jis pergyvena depresiją, nepasisekimus ir – nepalūžta. Jis keliauja per tamsią bręstančios kūrybos naktį ir nepamiršta saulės. Gyvena skausme ir kuria džiaugsmą. Vaizduoja kančią, bet dainuoja apie viltį. Jis dirba ir tada, kada daugelio nuleistos rankos įkrenta į stagnaciją, neviltį ir nevaisingumą“.

Antanas Nakas niekad neliko nevaisingu, net ir tada, kada Dievas iš jo atėmė patį brangiausią vaisių...

Vytautas Valius

„Muzikantas“ (mišri technika) Iš triptiko „M. K. Čiurlioniu atminti“

Aleksandras Radžius

PASAULIO SUTVĖRIMAS

Akmuo iškilo iš juodžemio gelmių, takus nusagstė valandų ženklais. Fotogeniškoji saulės panorama pakalniui nurideno naktų-dienų vainiką, nes Dievas tarė: – Bus žemė, bus dangus.

Šviesa pasklido iš tolumų tamsių, pradžiugino planetą, senelį astronomą. Staiga ir sugaudė Jupiterio vargonai, staiga užgausos buvo Saturno baltos stygos, ir suskambėjo tolimas Uranas, kai jį pataikė aštrios akies strėlė, nes Viešpatis tarė: – Bus greitis, bus erdvė.

Vanduo ištryško iš juodžemio šaltinių, nuplovė ir pašventino subrendusį žinėjimą. Tada ragavom šaltos visatos vaisių ir išsimaudėm kometos šviesoje, tada kalbėjom su tylinčia tamsa, nes Dievas tarė: – Bus žodiš, bus daina.

KORNETO RILKĖS DIENA

Von Langenau paklausė: „Ar tu naktis?“

Pabudo Kasiopėja ir baltas Šiaurės kryžius: „Ar aš naktis?“

„Taip, naktis“, atsakė lašedamas mėnulis į Nemuno bangas.

„Taip, naktis!“ suriko išjodamas kornetas į plazdančią visatą.

O buvo jau diena. Visoj galaktikoj diena, pražydusi ugnim.

Susapnuotų įvaizdžių siuita

Veikale *Sapnų aiškinimas* Freudas patvirtina bendrą įsitikinimą, kad sapnai yra susiję su troškimų išsipildymu, kitaip sakant, su mūsų lūkesčių įkūnijimo jausena.

Ne sapnuodamas, bet tikrovės, kaip besiskverbdamas pro Los Angeles kvartalų tankmę, lapkričio 6 dienos vakare šiaip taip atsidūriau prie Anca Colbert galerijos platokame Beverly bulvare. Virš įėjimo švietė keturkampė iškaba „RASA ARBAS/DREAM“. Taigi čia buvo atidaroma santamoniškos Rasos Arbaitės „Monoprints“ (nepadaugintų grafikos atspaudų) paroda. Tęsis iki lapkričio 23 dienos.

Ant sienų įremintų lakštų formatas maždaug 30x41 colių dydžio. Per visą seriją išlaikytas

vieningas stilius – pasikartojantis linijų bangavimas, spalvų raiškumas, taip pat tas sapningas pasaulio būsenų (ramių ir neramųjų) išgyvenimas. Čia vaizduojamas elementarus gamtovaizdis – žemė, vanduo, akiratis, dangus, debesy – yra tarsi atitokęs nuo realybės.

Tematiniam paveikslui „Sapnas“ regime smaigalį luoto, taikančio pro sasmauką praplaukti į jūros erdvę. Tuo, manyčiau, simbolizuojamas jaunos dailininkės (g. 1955 ir su pirmą dailes paroda pasirodžiusios vaikystėje 1968 m.) troškimas prasi-veržti į platų meno pasaulį.

Kaip gabi iliustratorė ir audeklių ornamentu dizainerė, Arbaitė pelno sau duoną, gaudama užsakymus iš įvairių firmų. Tačiau

rimtoji kūryba yra jos gyvenimo prasmė. Los Angeles apskrities pagrindinių muziejų rajono laikraštyje *Parklabea News* (1988.10.3) rašoma, jog dailininkė su dabartine atspaudų technika (kai spalvotas vaizdas tapomas ant stiklo) pradėjo dirbti prieš septynerius metus. Glaudus bendravimas su grafikos meistru Victor Santoyo įgalino ją sukurti šią švytinčių sapnų įvaizdžių siuitą.

Jau patys paveikslų pavadinimai nusako dailininkės kosmines vizijas bei rūpestį kylančia grėsme mūsų planetai. Būtent: Vulkano prasiveržimas, Kometas, Gimės Žemėje, Tarp dangaus ir žemės, Spirale...

Mane itin patraukė ramesnio pobūdžio „Pranašas“. Čia miesto pilkų pastatų fone stovi nedidelė fantastiška, rankas iškelusi figūra. Dailininkė pasakoja – kartą mačiusi tokią keistą spalvingą juodą moterį gatvėje.

Ant sienų skoningai įreminti „monoprintai“ įkainoti po 1,500 žaliukų. Tuo tarpu už tris šimtinės galima įsigyti „Sapno“ neįremintą spalvotą serigrafą (30x40). Turint mintį šių kūrinių originalumą, popieriaus ir atlikimo kokybę, kainos nėra susapnuotos. Anaipol – jos pernelyg kuklios. Pr. Visvydas

Popietė su Vladu Žirguliu

Kauno dramos teatro aktorius Vladas Žirgulis rytoj, sekmadienį, lapkričio 20 dieną, 12 val. vidurdienį Pasaulio lietuvių centre, Lemont, Illinois, atliks meninę programą, o po to, pokalbio metu atsakys į publikos klausimus. Lapkričio 21 dieną aktorius išvyksta atgal į Lietuvą, tad čia bus paskutinė proga čika-giškiams su juo susitikti ir jo meninę tekstų interpretaciją išgirsti.

Rasa Arbaitė

Sapnas „Monoprint“, 30" x 42 1/2"

Hill rajone, septyniuose reikšmingi susitikimai vyksta Londono Kew botanikos sode. Vidurniosios klasės labiausiai brangiama vėrykla yra Aga, kuri minima bent devyniose knygose. Keturiolikoje romanų veiksmas vyksta Antrojo pasaulinio karo

metu ar jau po jo, o vienuolikoje gvildenama legendarinio karaliaus Artūro dvaro tema. Aštuoniolikoje sukamasi po Thatcher valdomą Britaniją, ir tik viename iš jų ji teigiamai minima.

B. Kazimieraitis

Atidaroma Alfonso Dargio sukaktuvinė paroda

Savo kūrinuose išreiškiu, ką matau savo vidiniame pasaulyje. Kai šis išvalgumas ir jėga jausti silpnėja, nustoju dirbti. Pakartoti ankstesnes formas reiškia kūrybinį nuovargį. Aš nerimstu.

Alfonso Dargis

Nors metai bėga, savo darbuose Dargis tebėra visada jaunas, kūrybingas, originalus. Nors jo darbai universalūs ir jų stiprumą pripažįsta pasauliniai meno kritikai, juose lietuviška įtaka neužgintama. Jo paveikslų stipriose, paprastose linijose daugelis žiūri žaismingą Picasso įtaką. Lietuviams jo darbai atspindi mūsų seną liaudies kūrybą, gilų mitologiją.

Alfonso Dargis gimė Lietuvoje 1909 metais. Nuo 1929 iki 1936 metų jis studijavo meną Lietuvoje, o nuo 1936 iki 1940 metų, gavęs Lietuvos valstybinę stipendiją, gilino studijas Vienos meno akademijoje. Po karo, prieš atvykdamas į Jungtines Amerikos Valstybes, dirbo kaip scenos dekoratorius įvairiuose Europos teatruose.

Gyvendamas Amerikoje, jis reikšėsi čionykštiniame meno pasaulyje, laimėdamas daugelį reikšmingų žymenų, kurių tarpe yra Lilian Fairchild Memorial Annual Award of the University of Rochester ir Jurors' Show Award Memorial Art Gallery at Rochester — abu Dargiui suteikti 1964 metais.

Dargis yra dalyvavęs grupinėse parodose Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje, Vokietijoje, Austrijoje, Italijoje, Persijoje, Turkijoje, Pakistane ir Jungtinėse Amerikos Valstybėse. Jis yra turėjęs individualines parodas New Yorke,

Alfonso Dargis

Nuotrauka Jurgio Jankaus

Rochesteryje, Clevelande, Detroit, Chicagoje, Philadelphijoje ir Huntington, West Virginia. Vokietijoje jo parodos buvo suuroštos Koelno Boisseree galerijoje ir Mannheimo Lore Dauer meno salione.

Jo meno kūrinius yra įsigijusios įvairios meno institucijos: Memorial Art Gallery, Rochester, New York; Museum of Fine Arts, Dallas, Texas; Museum of Modern Art, New York City; Philadelphia Museum of Art; Huntington Galleries, Huntington, West Virgi-

nia; University of Delaware; University of Nebraska; Boston Museum of Fine Arts; Museum of Fine Arts, Saint Louis, Missouri. Jo darbų taip pat yra Vincent Price kolekcijoje.

Šiuo metu Alfonso Dargis gyvena Friedrichshafen, Vakarų Vokietijoje. Ten, gražios gamtos apsuptas, jis kuria toliau.

Čiurlionio galerija didžiuojasi, kad šis iškilus menininkas sutiko savo 80-ojo gimtadienio sukaktuvinę parodą atšvęsti kartu su ja.

Paroda, kurioje bus išstatyti patys naujausi Alfonso Dargio paveikslai, vyks Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje, nuo lapkričio 25 iki gruodžio 11 dienos. Alfonso Dargio parodos atidarymas bus penktadienį, lapkričio 25 dieną, 7:30 v.v. (Čiurlionio galerijos valandos: penktadieniais nuo 7 iki 9 v.v., šeštadieniais ir sekmadieniais nuo 11 v.v. iki 7 v.v.)

Čiurlionio galerijos valdyba

Kultūrinė kronika

• **Dr. Violeta Kelertienė**, lietuvių kalbos ir literatūros profesorė Lituanistikos katedroje, Illinois universitete Chicagoje, kalbėjo apie „glasnost“ literatūrą po Gorbačiovo kartu su septyniais kitais mokslininkais Northwestern universitete. Studijinę sesiją suurošė Consortium for Slavic and East European Studies 1988 m. lapkričio mėn. 5 d.

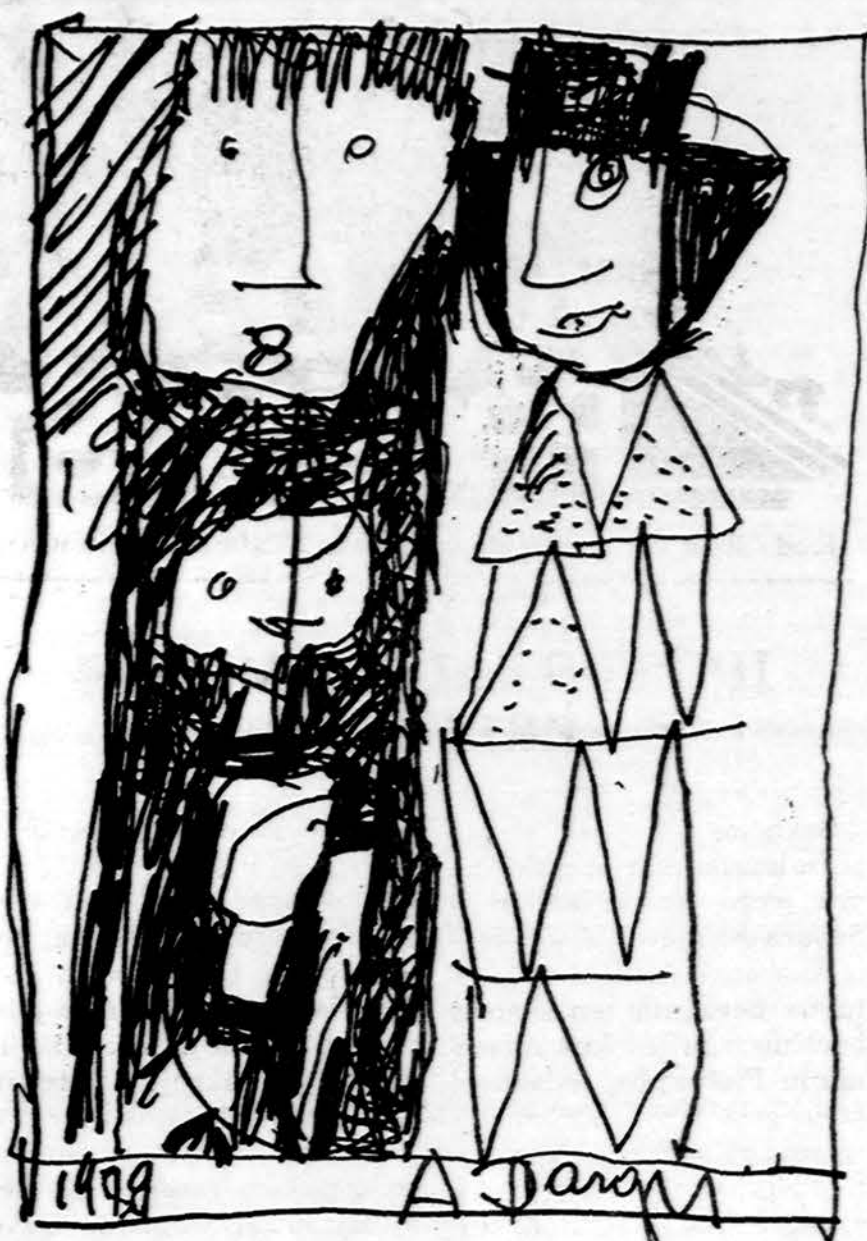
• **Andriaus Valevičiaus** knyga *From the Other to the Totally Other: The Religious Philosophy of Emmanuel Levinas* buvo išleista šį mėnesį New Yorko leidyklos Peter Lang Publishing, Inc.

• **Lietuvių fotografijos** metinei parodai, vykusiai Čiurlionio galerijoje Chicagoje, pasibaigus, parodos rengėjai paskelbė ateinančių metų konkursinę temą ir kviečia mūsų fotografus iš anksto jai ruoštis. Naujoji tema yra: eksperimentinė fotografija. Tai technika — cheminė ar optinė — nusakantis terminas, bet jis turėtų vaizduoti ir dvasios būklę. Rengėjai pageidautų, kad fotografai, vartodami įvairiausias chemines bei optines mandrybes, pasileistų kelionėn į save, į savo pojūčius, nuotaikas, filosofines žmogaus ir pasaulio sąvokas. Ši paroda vyks 1989 metų spalio mėnesį. Ją rengia Budrio vardo Lietuvių foto archyvas Chicagoje.

• **Lietuvių dailės muziejus** kviečia Chicago ir aplinkinių liuanistinių pradžios mokyklų mokinius dalyvauti Vaikų meno parodoje, kuri vyks Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje, 1989 metais nuo kovo 17 iki balandžio 2 dienos. Parodos tema yra laisva; bus priimamos visos meninės kūrybos rūšys: tapyba, skulptūra, fotografija ir pan. Mokiniai bus skirstomi pagal skyrius: darželis, pirmas, antras; trečias, ketvirtas, penktas; šeštas, septintas, aštuntas. Iš kiekvienos grupės vienas dailininkas bus premijuojamas 25 dolerių premija. Visi parodos dalyviai gaus dalyvavimo pažymėjimus. Prašoma visus eksponatus pristatyti į Čiurlionio galeriją šeštadienį, 1989 m. kovo 11 d. Jury komisija bus paskelbta vėliau. Lituanistinių pradžios mokyklų vedėjai prašomi apie šią parodą pranešti savo mokytojams ir mokiniams. Dėl informacijų galima kreiptis į Lietuvių dailės muziejaus kuratorę Viktoriją Matrangą, 201 North Elmwood, Oak Park, IL 60302, tel. 524-8141, arba į Lietuvių dailės muziejaus pirmininką dr. Gediminą Baluką, tel. (219) 879-2165.

psl.; Pavardžių bei asmenvardžių rodyklė — 11 psl.

Lietuvių kalba ir tauta amžių būvyje yra knyga, be kurios šiaandien lietuviškų knygų lentyna sunkiai įsivaizduojama. Tai yra ne tik mokslinis ir parankinis žinių šaltinis, bet ir skaitinys, nuo kurio lengvai neatsitraukiamas. (h. brd.)

Alfonso Dargis

Iš cirko (Plunksna ir rašalas)

Lietuviai Metropolitan operoje

Metropolitan operoje dainavo Anna Kaskas — mecosopranas, Polyna Stoska — dramatinis sopranas, Algirdas Brazis — baritonas, Lilija Šukytė — lyrinis sopranas. Metropolitan operos rėmėse reikšėsi ir Arnoldas Voketaitis — bosas-baritonas. Dabar Metropolitan operoje dainuoja Carol Vaness (Vyšniauskaitė) — sopranas. Galima sakyti, kad pastarųjų penkiasdešimt metų laikotarpįje Metropolitan operoje dainavo penki lietuviai. Beje, išskiriant Liliją Šukytę, visi gimę ir auge JAV.

Apie solistę Carol Vaness jau buvo truputį rašyta lietuvių spaudoje. Tačiau šiaip jau, tenka apgailestauti, ji yra lietuviams nepažįstama. Carol Vaness pelnytai laikoma pirmąja lietuviu Metropolitan operos sopranu. Ji yra pasiekusi pasaulinio garso. Yra dainavusi JAV, Kanados, Vakarų Europos ir Japonijos operų rūmuose. Taipgi dainavo su Radio France, American Symphony ir Philadelphijos, Clevelando, Bostono simfoniniais orkestrais.

Registracija

žiemos ketvirčiui

Lituanistikos katedroje

Lituanistikos katedroje, Illinois universitete Chicagoje, dabar vyksta registracija 1988-1989 akademinių metų žiemos kursams. Norintieji studijuoti gali registruotis skirtingų lygių lietuvių kalbos kursams, literatūros studijoms bei savarankiškoms

studijoms. Žiemos ketvirčio kursai prasidės 1989 m. sausio mėn. 2 d.

Daugiau informacijų apie dėstomų kursų turinį, dienų ir valandų tvarkaraštį bei registracijos eiga galima gauti, skambinant UIC Slavų ir baltų kalbų ir literatūrų skyriaus sekretorei, tel. (312) 996-4412, profesorei Violetai Kelertienei, tel. (312) 996-7856, arba profesorui Broniui Vaskeliui (312) 996-9539.

Naujos knygos

• **Dr. Petras Jonikas. LIETUVIŲ KALBA IR TAUTA AMŽIŲ BŪVYJE.** Visuomeniniai lietuvių kalbos istorijos bruožai. Chicago: Lituanistikos institutas, 1987. Didelio formato, kietais viršeliais, 454 psl. Kaina — 15 dol. Veikalas gaunamas ir „Drauge“.

Sulaukti tokios knygos šių dienų mūsų šeimijoje yra didelis kultūrinis įvykis, o mokslo ir kūrybos pasauliui yra tikra šventė. Juo labiau, kad tokio pobūdžio ir tokios vertės knygos mūsų yra

gana retos paukštės. Bet tokios paukštės, apie kurias liaudies dainos žodžiais būtų galima tarti:

*O ir atlėkė raiba gegelė
I tėvelio sodelį.
Kolei tupėjo, visa žerėjo,
Pakildama suskambėjo.*

Žeri, skamba ir ši dr. Petro Joniko knyga kartais net gana tuštoko išsivijęs liuanistinio mokslo sodas. Egzistuojančios leidyklos labiau linksta į grožinę literatūrą. O atkakliai mokslo veikalus leidžia tik Lietuvių katalikų

mokslo akademija. Šią gi dr. Petro Joniko knygą išleido Lituanistikos institutas, remiamas mecenatų — Lietuvių fondo ir dvidešimties kitų šviesuolių. Būtų labai gerai, kad Lituanistikos institutas šalia minėtos Akademijos taptų ir antrąja tokia leidykla, besirūpinančia išsiviję liuanistinio mokslo veikalus leidyba. Juk šiandien, žinant visokeriopą mūsų išsivijusį pajėgumą, tiesiog būtina, kad šio pobūdžio žerintys ir skambančios paukštės į bendrąjį lietuvių tautos sodą nuskristų dažniau.

Kaip žinome, apie lietuvių kalbą grynai kalbotyrinėmis temomis, grynai kalbotyriniais metodais bei struktūromis yra apšviesti rašę ne vien tik lietuviai kalbininkai, bet ir įvairių kitų tautų lingvistai, nes lietuvių kalba yra tapusi kone raktu į visas kalbotyrynes paslaptis. Tačiau ši dr. Petro Joniko knyga kitų kalbinių veikalus apsteigė nedingsta, o išsiskiria gana ryškiai savo veidu. Be kita ko išsiskiria ir tuo, kad autorius tas kalbotyrynes paslaptis moka atskleisti taip, jog jos darosi aiškos, suprantamos ir įdomios ne vien tik kalbininkui.

Lig šiol dauguma lietuvių kalbos tyrinėtojų gilinosi į pačios lietuvių kalbos, sakyti, būvimą savyje, mažiau kreipdami dėmesio į visą kalbos egzistencijos kontekstą, į jos santykį su šakotu gyvenimu ir istorijos slinkties poveikį kalbai. Juk aplamai kalba yra irgi gyvas organizmas, kuris auga arba nyksta, kuriam, kaip ir augalui, reikia ir tam tikrų sąlygų, tam tikro „klimato“, tam tikro santykio su kalbančiaisiais visokeriopomis prasmėmis. Taip į lietuvių kalbą ją vartojančio mokslininko akimis yra šiame veikale pažūrėjęs dr. Petras Jonikas. Kas kitų kituos veikalus buvo tik užuominos, atsitiktinės ir nesuorganizuotos į mokslinę, bet ir lengvai skaitomą visumą, šio veikalo autorius apjungė bendroje lietuvių kalbos istorinėje panoramoje su visais gyvenimiškais jos kontekstais.

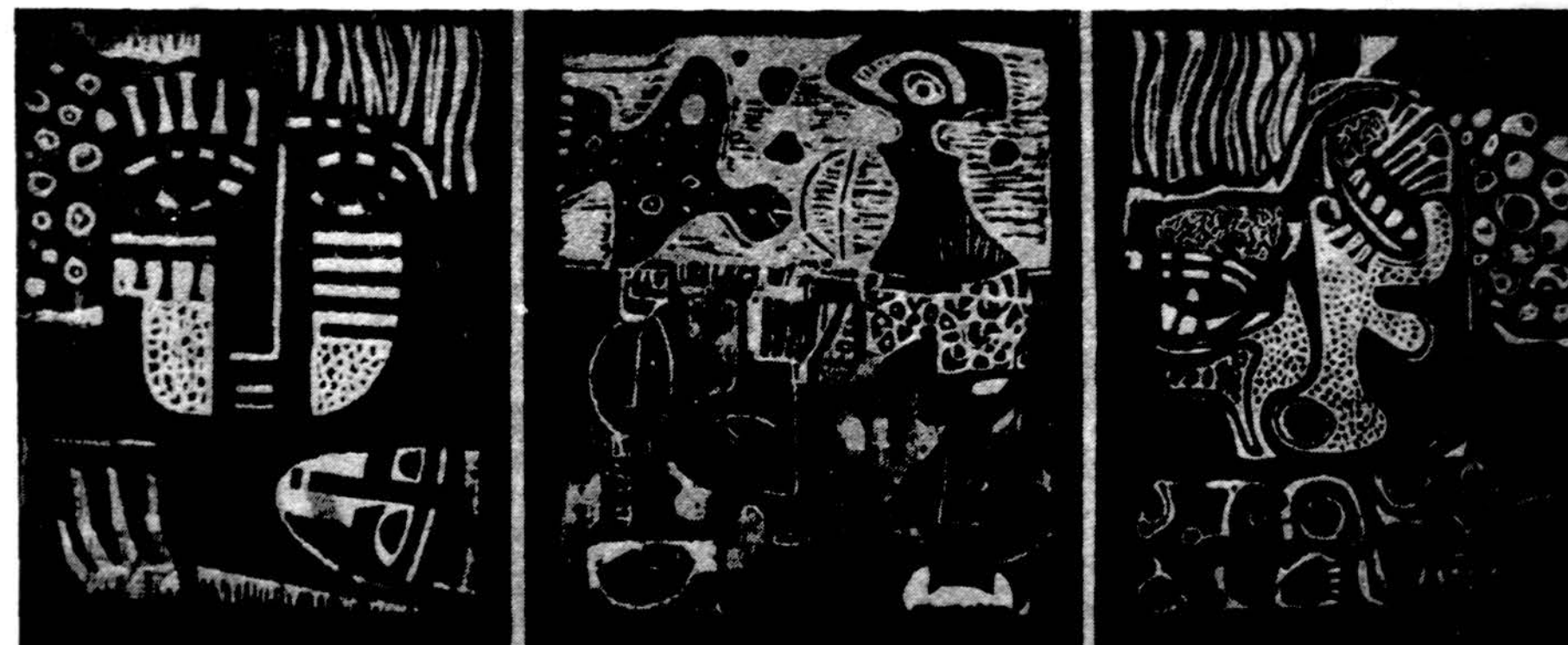
Viso to smulkiau atskleisti ribotoje „Naujų knygų“ skiltyje čia

Alfonso Dargis

Mergaitė, 1982

Nuotrauka Jurgio Jankaus

Alfonso Dargis

Triptikas „Šeima“

Medžio nuospaudas, 31 x 46 colių, 1982
Nuotrauka Jurgio Jankaus